

CẢI THIỆN HIỆU QUẢ TÀI CHÍNH VI MÔ TRONG PHÁT TRIỂN CỘNG ĐỒNG - NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP QUỸ TÀI CHÍNH VI MÔ CỦA HỘI LIÊN HIỆP PHỤ NỮ THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG

★ TS. VŨ THỊ KIM LIÊN

Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng

● **Tóm tắt:** Tài chính vi mô là một trong những giải pháp hữu hiệu góp phần tích cực cho công tác giảm nghèo, phát triển cộng đồng. Trong bối cảnh Việt Nam nói chung hay thành phố Hải Phòng nói riêng đang thực hiện công cuộc giảm nghèo bền vững đòi hỏi sự chung tay vào cuộc của các cấp, các ngành và toàn thể người dân, cộng đồng. Các cấp Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng cũng tích cực triển khai các hoạt động hỗ trợ phụ nữ phát triển kinh tế, tham gia phát triển cộng đồng, trong đó tiêu biểu là hoạt động của Quỹ tài chính vi mô.

● **Từ khóa:** Phát triển cộng đồng; quỹ tài chính vi mô; vai trò của hội phụ nữ; Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng.

1. Vai trò và mục tiêu của phát triển cộng đồng

Phát triển cộng đồng là tập hợp nhiều hoạt động diễn ra trong đời sống nhằm làm thay đổi các giá trị về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội và môi trường của cộng đồng theo xu hướng ngày càng tốt hơn.

Cộng đồng, trước nhất là đối tượng thụ hưởng các thành quả phát triển kinh tế - xã hội của địa phương và quốc gia. Cộng đồng, tuy nhiên, còn đóng vai trò chủ thể của quá trình phát triển, của mọi hoạt động tại địa phương mình. Vai trò chủ thể này được thể hiện ở việc các thành viên trong cộng đồng là người chủ động, tích cực và quyết

định các hoạt động của cộng đồng. Bởi vì họ sẽ hiểu rõ nhất về cộng đồng của họ, biết các khó khăn, thách thức và mong muốn của mình; hiểu tiềm năng, lợi thế; biết cách huy động và gắn kết các thành viên trong cộng đồng lại với nhau.

Trong một số trường hợp, các huy động cộng đồng xuất phát từ phía cộng đồng, do những cá nhân hoặc nhóm chủ động đề xướng và tập hợp các thành viên cộng đồng và các bên liên quan để giải quyết các vấn đề chung của cộng đồng tại địa phương hoặc rộng hơn. Trong những trường hợp khác, vai trò và giá trị đóng góp từ cộng đồng được các cơ quan thuộc chính quyền hoặc cá nhân, hoặc doanh nghiệp khởi xướng và tập hợp.

Mục tiêu của phát triển cộng đồng, ở cấp độ địa phương, quốc gia, hay thậm chí toàn cầu, là:

Thứ nhất, phát huy tốt nhất cam kết và năng lực (trí lực, tài lực, vật lực, thời gian và thông tin) của cộng đồng với quá trình phát triển.

Thứ hai, cung cấp một cơ chế bền vững để làm căn cứ cho chính quyền địa phương phân công và phối hợp tốt hơn vai trò giữa các lực lượng trong xã hội, để giải quyết các vấn đề có tính lâu dài, đại cục trong phát triển và nâng cao năng lực, hiệu lực, hiệu quả lãnh đạo, điều hành của chính quyền nói chung.

Thứ ba, góp phần cải thiện chất lượng cung ứng dịch vụ công cho xã hội.

Thứ tư, tăng cường gắn kết và đồng thuận xã hội thông qua cơ chế “chung tay” tìm cách giải quyết các vấn đề kinh tế - xã hội.

Thứ năm, giúp chính quyền cấp cao hơn có thời gian và nguồn lực tập trung vào những vấn đề lớn hơn, có tính toàn cục, liên ngành, liên vùng và lâu dài hơn, thay vì việc phải “động tay” vào mọi vấn đề chi tiết của địa phương.

Như vậy, sự chủ động, cam kết của cộng đồng là một điều kiện tạo ra sự bền vững của quá trình và kết quả phát triển của lĩnh vực, địa phương, quốc gia và toàn cầu.

Trong trường hợp thành phố Hải Phòng, các hệ quả cụ thể có thể có được từ thúc đẩy phát triển cộng đồng là:

Một là, giảm nghèo bền vững;

Hai là, phát triển sản xuất, kinh doanh;

Ba là, hoàn thiện cơ sở hạ tầng ở địa phương;

Bốn là, cải thiện chất lượng dịch vụ và cung ứng dịch vụ công ở địa phương;

Năm là, nâng cao thu nhập, cải thiện đời sống tinh thần và vật chất của người dân;

Sáu là, nâng cao trình độ dân trí và năng lực của người dân trong tổ chức phát triển kinh tế - xã hội ở cộng đồng;

Bảy là, bảo vệ tài nguyên và môi trường.

Để phát triển cộng đồng bền vững, có nhiều cách tiếp cận, biện pháp khác nhau. Trong đó, có tiếp cận dựa vào nội lực hay còn gọi là tiếp cận nhu cầu với phương pháp ABCD (Assets-based for community development) với đặc trưng trao quyền cho cộng đồng, bảo đảm đáp ứng nhu cầu cấp thiết của cộng đồng cũng như tính bền vững ngày càng được chú trọng⁽¹⁾. Đây cũng được xem là xu hướng chủ yếu của phát triển cộng đồng trên thế giới.

2. Thực tiễn và hiệu quả tài chính vi mô hỗ trợ phụ nữ tham gia phát triển ở Hải Phòng

(1) Nguồn vốn và mục tiêu của Quỹ tài chính Vi mô nay là Quỹ Hỗ trợ Phụ nữ phát triển của Hội Liên hiệp Phụ nữ Hải Phòng

Trong những năm qua, với đường lối *Đổi mới* của Đảng và Nhà nước, Việt Nam đã đạt được nhiều thành tích ấn tượng về phát triển kinh tế và đặc biệt trong công cuộc xóa đói giảm nghèo, trong đó, có phần đóng góp tích cực của hoạt động tài chính vi mô. Hoạt động tài chính vi mô đã và đang khẳng định vai trò trong việc hỗ trợ người nghèo, người có thu nhập thấp tiếp cận các dịch vụ tài chính, ngân hàng một cách thuận tiện và phù hợp.

Thực tế đã chứng minh, tài chính vi mô là hoạt động có ý nghĩa xã hội sâu sắc và ngày càng lớn mạnh ở nhiều quốc gia trên thế giới, đặc biệt là các nước đang phát triển, trong đó có Việt Nam. Đa số người nghèo Việt Nam sống chủ yếu dựa vào nông nghiệp với năng suất lao động thấp và ít được tiếp cận với các dịch vụ tài chính và kiến thức tài chính, vì vậy tài chính vi mô đóng vai trò hết sức quan trọng đối với việc phát triển kinh tế - xã hội, đặc biệt trong công cuộc giảm nghèo và phát triển xã hội tại các quốc gia đang phát triển như Việt Nam. Sự phát triển mạnh mẽ của tài chính vi mô về phạm vi tiếp cận và các dịch vụ cung ứng, nhất là các dịch vụ về tín dụng và tiết kiệm trong những năm qua đã đáp ứng được phần

lớn nhu cầu vốn cho công cuộc giảm nghèo, phát triển kinh tế - xã hội. Để đạt được các mục tiêu giảm nghèo và phát triển cộng đồng đòi hỏi các dịch vụ tài chính phù hợp hơn và đáp ứng nhu cầu, mục đích đa dạng của khách hàng.

Liên hệ với lý luận về phát triển cộng đồng và cách tiếp cận dựa vào nội lực hay tiếp cận nhu cầu với phương pháp ABCD (Assets-based for community development) đề cập trên đây, Quỹ Hỗ trợ Phụ nữ phát triển tiền thân là Quỹ tài chính vi mô thuộc Hội Liên hiệp Phụ nữ Hải Phòng là một trường hợp thực tế, thể hiện sự trao quyền cho cộng đồng, bảo đảm đáp ứng nhu cầu cấp thiết của cộng đồng thông qua vai trò của một tổ chức chính trị - xã hội. Nhờ vậy, cộng đồng chủ động giải quyết được những vấn đề đơn lẻ nhưng thiết thực của địa phương mà không cần trông chờ vào phản ứng chính sách hay ngân sách từ cấp cao hơn, thậm chí là cấp trung ương.

Thực tiễn hiện nay, nhu cầu vay vốn của các hộ dân trên địa bàn thành phố là rất lớn, nhất là vay vốn khởi nghiệp, phát triển kinh tế, chỉ có 8,26 % người có nhu cầu vay vốn là đối tượng người nghèo, cận nghèo được tiếp cận nguồn vốn của Ngân hàng Chính sách xã hội; nguồn vốn của các ngân hàng thương mại yêu cầu các thủ tục khắt khe và tài sản thế chấp. Vì vậy, có một số lượng lớn người có nhu cầu vay vốn không tiếp cận được với các dịch vụ tín dụng chuyên nghiệp.

Phụ nữ Hải Phòng chiếm 50,54% dân số và 49,30% lực lượng lao động xã hội đóng vai trò quan trọng trong phát triển kinh tế, xã hội của thành phố. Phụ nữ Hải Phòng luôn tích cực, chủ động tham gia có hiệu quả vào nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của thành phố.

Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng là tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị, đại diện cho quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của các tầng lớp phụ nữ Hải Phòng, phần

đầu vì sự phát triển bình đẳng của phụ nữ và bình đẳng giới. Hỗ trợ phụ nữ phát triển kinh tế, xóa đói giảm nghèo bền vững là một trong những nhiệm vụ trọng tâm được Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố quan tâm thường xuyên, góp phần thực hiện mục tiêu phát triển kinh tế, xã hội của thành phố.

Quỹ Hỗ trợ Phụ nữ phát triển tiền thân là Quỹ tài chính vi mô, thuộc được thành lập từ năm 2004 theo Công văn số 6278 ngày 15/12/2004 của Ủy ban nhân dân thành phố Hải Phòng, cung cấp các dịch vụ tài chính cho các hộ nghèo, hộ có thu nhập thấp tại 20 phường thuộc 6 quận thành phố Hải Phòng.

Quỹ được hình thành từ hai nguồn vốn:

(i) Quỹ quay vòng vệ sinh giai đoạn I (2001 - 2004) và Quỹ hỗ trợ cải thiện môi trường giai đoạn II (2004 - 2010) thuộc dự án thoát nước 1B do Chính phủ Phần Lan tài trợ, với tổng nguồn vốn 10.502.856.833 đồng.

Đối với nguồn vốn từ hạng mục Quỹ hỗ trợ cải thiện điều kiện vệ sinh môi trường, Quỹ đã hỗ trợ tín dụng (các khoản vay nhỏ) cho các hộ gia đình có nhu cầu vay vốn để cải tạo và xây dựng công trình vệ sinh (bể phốt, nhà vệ sinh, nhà tắm, giếng nước và bể nước) hoặc làm đường cống thông với hệ thống thoát nước chung, từ đó, góp phần nâng cao điều kiện sinh hoạt, giảm tình trạng ô nhiễm môi trường, giảm tỷ lệ mắc các bệnh có liên quan đến môi trường, góp phần trực tiếp vào phát triển đô thị văn minh; đồng thời, nâng cao ý thức và trách nhiệm về chăm sóc sức khỏe, giữ gìn bảo vệ môi trường cho cộng đồng dân cư Hải Phòng.

Quỹ có chức năng thiết lập hệ thống tín dụng vi mô phù hợp giúp các các hộ gia đình đặc biệt là các hộ gia đình có thu nhập thấp có điều kiện xây dựng, cải tạo nhà vệ sinh, công trình cung cấp nước sạch, bể phốt, làm đường cống thoát nước thông qua việc thành lập nhóm tín dụng.

Đối tượng vay vốn của Quỹ là các hộ gia đình có thu nhập thấp hiện đang sinh sống và có hộ khẩu thường trú tại khu vực 20 phường nội thành mà Quỹ hoạt động, có nhu cầu vay vốn để cải tạo hoặc xây dựng công trình vệ sinh hoặc làm đường cống thông với hệ thống thoát nước chung, tự nguyện tham gia nhóm tín dụng, cam kết thực hiện đúng quy chế của nhóm. Hạn mức áp dụng mức tín dụng linh hoạt, căn cứ nhu cầu và khả năng hoàn vốn vay của đối tượng vay vốn nhưng mức tối đa không quá 3.000.0000 đồng. Thời gian hoàn vốn 24 tháng. Lãi suất bình quân 0,4%/tháng. Kỳ trả nợ: Lãi suất trả đều hàng tháng vào ngày họp nhóm. Gốc vay được trả đều hàng tháng từ tháng thứ 5 sau ngày vay (gốc vay trả hàng tháng là 150.000đ/món vay) và được thu hồi dần trong 20 tháng.

(ii) Quỹ quay vòng vốn cải tạo nâng cấp nhà (2004 - 2014) thuộc hạng mục 5 Dự án nâng cấp đô thị thành phố do Chính phủ Nhật Bản thông qua Ngân hàng Thế giới điều hành và quản lý, với tổng nguồn vốn 50.880.000.000 đồng.

Đối với nguồn vốn từ hạng mục Quỹ quay vòng cải tạo nhà ở, Quỹ có chức năng cung cấp các khoản tín dụng vi mô cho các hộ thu nhập thấp vay sửa chữa nhà ở một cách bền vững, đồng thời, nâng cao năng lực cho Hội Phụ nữ, tạo điều kiện cho Hội Phụ nữ có thể hình thành, xây dựng các điều kiện cơ sở và hệ thống quản lý vốn quay vòng bền vững. Hạn mức áp dụng mức tín dụng linh hoạt, tối thiểu không hạn chế, tối đa đối với vốn vay sửa chữa nhà không quá 15 triệu, vốn vay tăng thu nhập không quá 10 triệu. Tùy theo mức tín dụng và khả năng tạo thu nhập, người vay có thể thỏa thuận thời hạn vay tín dụng sửa chữa nhà với Hội Phụ nữ, tuy nhiên, thời hạn tín dụng cao nhất là 5 năm. Lãi suất bình quân đối với tín dụng sửa chữa nhà là 0,6%/tháng, đối với tín dụng tăng thu nhập là 0,8%/tháng. Hoàn trả gốc và lãi: với tín

dụng sửa chữa nhà: tiền gốc và lãi phải trả hàng tháng vào ngày sinh hoạt nhóm tín dụng, lãi suất bắt đầu phải trả kể từ khi bắt đầu vay vốn. Với tín dụng tăng thu nhập: tiền gốc và lãi phải trả hàng tháng vào ngày sinh hoạt nhóm tín dụng, lãi suất bắt đầu phải trả kể từ khi bắt đầu vay vốn.

Nguyên tắc hoạt động của Quỹ là theo hướng tự chủ về tài chính, thực hiện bảo tồn nguồn vốn, tự cân đối thu - chi, tự bù đắp chi phí hoạt động và rủi ro nghiệp vụ, tự chịu trách nhiệm trước pháp luật về hoạt động của mình.

(2) Đánh giá việc thực hiện mục tiêu, tính kinh tế và hiệu quả của Quỹ Hỗ trợ Phụ nữ phát triển thuộc Hội Liên hiệp Phụ nữ Hải Phòng

Để phát huy tốt phương pháp phát triển cộng đồng dựa vào nội lực, hơn 14 năm thực hiện Quỹ tài chính vi mô, Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng đã xây dựng được hơn 527 tổ/nhóm bảo lãnh, nhóm đoàn kết tại cộng đồng, hỗ trợ hơn 18.365 lượt hộ có thu nhập thấp ở khu vực đô thị Hải Phòng được tiếp cận nguồn vốn với số vốn phát ra trên 51.409 tỷ đồng, tỷ lệ thu hồi vốn đạt 99,72%⁽²⁾. Từ nguồn vốn vay này giúp họ có điều kiện xây dựng, cải tạo nhà vệ sinh, công trình cung cấp nước sạch, nâng cấp, cải tạo nhà ở, hộ có nhu cầu sản xuất kinh doanh tăng thu nhập góp phần thực hiện chính sách giảm nghèo, bảo đảm an sinh xã hội của thành phố.

Đối với nguồn vốn Quỹ quay vòng vệ sinh:

Quỹ đã thiết lập một hệ thống tín dụng phù hợp với người nghèo theo phương thức trả dần, có sự giám sát cộng đồng dân cư thông qua các nhóm vay vốn. 100% hộ vay vốn thực hiện đúng quy chế cam kết sử dụng vốn vay đúng mục đích, hoàn trả vốn và lãi suất đầy đủ, đúng thời hạn.

Quỹ đã cung cấp vốn vay cho 18.365 lượt hộ nghèo⁽³⁾, hộ có thu nhập thấp ở khu vực đô thị Hải Phòng, giúp họ có điều kiện xây dựng, cải tạo nhà vệ sinh, công trình cung cấp nước sạch, nâng cấp,

cải tạo nhà ở, hộ có nhu cầu sản xuất kinh doanh tăng thu nhập góp phần thực hiện chính sách giảm nghèo, bảo đảm an sinh xã hội của thành phố. Tham gia hoạt động Quỹ, phụ nữ và Nhân dân được tuyên truyền về tầm quan trọng của môi trường đối với sức khỏe cộng đồng, trách nhiệm của mỗi người và gia đình trong việc giữ gìn và bảo vệ môi trường.

Quỹ đã đạt được các mục tiêu đề ra trong Cẩm nang hoạt động Ban quản lý, góp phần không nhỏ trong việc nâng cao nhận thức của người dân về vấn đề vệ sinh môi trường. Quỹ đã hỗ trợ 7045 hộ gia đình có thu nhập thấp vay vốn để nâng cấp công trình thoát nước và vệ sinh⁽⁴⁾, qua đó, cải thiện điều kiện môi trường và nâng cao chất lượng cuộc sống gia đình. Môi trường ngõ xóm, khu dân cư tại 20 phường nội thành Hải Phòng ngày một sạch đẹp, ý thức trách nhiệm của người dân đối với công tác vệ sinh môi trường được nâng lên rõ rệt, sức khỏe dân cư vùng triển khai Quỹ được bảo đảm.

Đối với nguồn vốn Quỹ quay vòng vốn cải tạo nâng cấp nhà:

Quỹ đã thiết lập một hệ thống tín dụng phù hợp với người nghèo theo phương thức trả dần, có sự giám sát cộng đồng dân cư thông qua các nhóm vay vốn. 97,27% hộ vay vốn thực hiện đúng quy chế cam kết sử dụng vốn vay đúng mục đích, hoàn trả vốn lãi đầy đủ, đúng thời hạn.

Quỹ đạt mục tiêu trong sổ tay hoạt động của Ban quản lý; đã giúp 11.320 lượt hộ gia đình thu nhập thấp được vay vốn sửa chữa nhà và phát triển kinh tế hộ gia đình⁽⁵⁾. Các hộ gia đình có thu nhập thấp tại các phường nội thành được tiếp cận nguồn vốn sửa chữa nhà, cải thiện đời sống sinh hoạt, nâng cao chất lượng sống.

Thông qua việc tham gia Quỹ đã giúp hộ gia đình có thu nhập thấp tạo thói quen tiết kiệm, Quỹ hỗ trợ giúp đỡ cách thức quản lý chi tiêu hộ gia đình, phát triển kinh tế hộ, hướng dẫn sử dụng vốn

vay trong đầu tư phát triển sản xuất, kinh doanh nhỏ lẻ ở khu vực nội thành Hải Phòng có hiệu quả.

Nguồn vốn vay không cần tài sản thế chấp ban đầu giúp tạo nền tảng cho việc xây dựng các phương án sản xuất, kinh doanh, xây sửa nhà, cải thiện điều kiện vệ sinh môi trường ổn định cuộc sống, ngoài ra, Quỹ đã tạo điều kiện thuận lợi cho khách hàng sử dụng vốn vay hiệu quả, tiết kiệm và không phải bán hay cầm cố tài sản khi gặp rủi ro. Bên cạnh đó, cán bộ tín dụng của Quỹ tài chính vi mô là đội ngũ cán bộ Hội cơ sở sát với khách hàng vay vốn, kịp thời giúp đỡ, hướng dẫn người vay vốn phát huy nội lực trong sản xuất kinh doanh, hỗ trợ tiêu thụ sản phẩm hàng hóa... nhằm cải thiện thu nhập, nâng cao chất lượng sống của người vay vốn.

Qua kết quả báo cáo hoạt động của Ban quản lý dự án, sau 14 năm thực hiện Quỹ, Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố đã xây dựng được hơn 527 tổ/nhóm bảo lãnh, nhóm đoàn kết, hỗ trợ hơn 18.365 lượt hộ được tiếp cận nguồn vốn, với số vốn phát ra trên 51.409 tỷ đồng, tỷ lệ thu hồi vốn đạt 99,72 %⁽⁶⁾.

Bên cạnh đó, Quỹ đã xây dựng được bộ máy quản lý, điều hành Quỹ; một hệ thống cơ chế, phương thức, thủ tục, hồ sơ vay vốn một cách khoa học, thuận lợi, dễ tiếp cận, vừa bảo đảm tính chặt chẽ, hiệu quả trong quản lý, sử dụng nguồn vốn, vừa có tính linh hoạt, dễ tiếp cận, phù hợp với đối tượng vay là những hộ gia đình có thu nhập thấp, trình độ học vấn không cao.

Nghiên cứu cho thấy, Quỹ đã có tác động tích cực tới việc tạo thu nhập, cải thiện cuộc sống, môi trường sinh hoạt, nâng cao chất lượng sống cho những người nghèo và nghèo nhất khu vực đô thị, những người không có đủ điều kiện tiếp cận nguồn vốn vay chính thức. Mặc dù, vốn vay của Quỹ không lớn như Ngân hàng thương mại hay Ngân hàng Chính sách xã hội nhưng lại có ý nghĩa

vô cùng quan trọng bởi những khoản vay này đến được kịp thời với người nghèo và nghèo nhất của đô thị Hải Phòng vào đúng thời điểm cần thiết nhất, giúp họ khởi tạo sản xuất kinh doanh, xây sửa nhà cửa, cải thiện điều kiện môi trường sống, tạo dựng tài sản, ổn định chi tiêu và bảo vệ họ thoát nghèo.

Nghiên cứu cho thấy, tham gia tài chính vi mô, Hội Liên hiệp Phụ nữ Hải Phòng giúp những hộ dân nghèo đô thị được hỗ trợ vốn vay để nâng cấp cải thiện điều kiện vệ sinh môi trường và nhà cửa, bảo đảm điều kiện sống và trang bị kiến thức về sản xuất, kinh doanh, vị trí của họ trong xã hội từng bước được cải thiện, chất lượng sống được nâng lên rõ rệt.

Trên thực tế, trong 14 năm qua khách hàng của Quỹ vay vốn với mục đích khác nhau, mức vay khác nhau. Vì vậy, mức độ tác động đến giảm nghèo cũng khác nhau, tuy nhiên, theo khảo sát ngẫu nhiên hộ vay vốn của Quỹ cho thấy mức sống chung của hầu hết các hộ vay vốn đã và đang được tăng lên.

Tham gia hoạt động Quỹ, các hộ vay được tập huấn xây dựng các phương án sản xuất kinh doanh, biết cách quản lý chi tiêu, tăng thu nhập, có tích lũy tài sản, tiết kiệm để tái đầu tư mở rộng sản xuất, nhà xưởng, tạo công ăn việc làm; mua đất đai xây dựng hoặc cải tạo nhà ở, công trình vệ sinh,...

Bên cạnh đó, giải pháp tài chính vi mô của Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng cũng đã thể hiện rõ tính ưu việt bằng các lợi thế vượt trội, như: Mức độ mở rộng tiếp cận theo số lượng khách hàng theo thời gian ngày càng lớn, địa bàn rộng 20 phường, quy mô giá trị tăng trưởng ổn định; độ sâu tiếp cận đến từng hộ gia đình và tỷ lệ khách hàng là phụ nữ chiếm 100%; lợi nhuận và sự bền vững cao; mức độ rủi ro thấp.

Sau thời gian hoạt động, lãi ròng của tài chính vi mô Hội Liên hiệp Phụ nữ Hải Phòng là

21.982.867.3230 đồng⁽⁷⁾. Hiện nay số lãi ròng được cấp cho Quỹ Hỗ trợ Phụ nữ phát triển Hải Phòng tiếp tục quản lý từ năm 2017 và thực hiện mô hình cho vay như Quỹ tài chính vi mô.

Thực trạng hoạt động tài chính vi mô của Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng trong thời gian qua khẳng định rõ những đóng góp quan trọng của hoạt động tài chính vi mô trong xây dựng, nâng cấp đô thị Hải Phòng và phát triển kinh tế thành phố bền vững. Có thể khẳng định, hoạt động tài chính vi mô của Hội Liên hiệp Phụ nữ Hải Phòng đã được các cấp, các ngành Thành phố Hải Phòng đánh giá là một trong những thế mạnh và cũng là trách nhiệm của Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố.

Hoạt động của Quỹ vừa hỗ trợ tài chính cho hộ gia đình nghèo đô thị, vừa tăng cường, kết nối các hộ gia đình vay vốn tạo sự phát triển bền vững của cộng đồng, vừa mang lại hiệu quả hoạt động cho Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố. Với hệ thống mạng lưới tổ chức đến khu dân cư và từng hộ gia đình, Quỹ tài chính vi mô của Hội Liên hiệp Phụ nữ thành phố Hải Phòng đã thể hiện vai trò quan trọng trong việc tăng cường hỗ trợ tài chính thông qua việc từng bước đáp ứng nhu cầu về nguồn vốn vay và các dịch vụ tài chính cho 18.365 lượt hộ gia đình thu nhập thấp để phát triển kinh tế.

Bên cạnh đó, Quỹ tài chính vi mô giúp khách hàng biết cách quản lý chi tiêu, thực hành tiết kiệm, tổ chức và sắp xếp cuộc sống gia đình, giúp họ tiến hành hoạt động sản xuất kinh doanh, đa dạng các khoản thu nhập từ tiểu thủ công nghiệp, thương mại, kinh doanh, sản xuất nhỏ lẻ... Thu nhập của họ dần được tích lũy, người nghèo thay vì phải lo kinh phí từng ngày sẽ có những kế hoạch dài lâu và định hướng cho tương lai. Hoạt động tài chính vi mô ngày càng thể hiện được vai trò của mình trong phát triển bền vững.

Chương trình tài chính vi mô do Hội Phụ nữ quản lý là rất phù hợp vì qua các nghiên cứu đã chỉ rõ: những người tham gia chủ yếu vào tài chính vi mô cả ở chiều vay vốn và tiết kiệm tập trung vào phụ nữ, do đặc thù giới tính, đặc biệt ở các hộ gia đình thu nhập thấp, bên cạnh đó, mạng lưới tổ chức hoạt động của Hội Phụ nữ rất rộng đến từng khu dân cư, từng hộ gia đình. Phụ nữ tham gia hoạt động tài chính vi mô được hỗ trợ, tạo cơ hội nâng cao thu nhập, nâng cao năng lực, do vậy, sẽ góp phần tạo bình đẳng giới.

3. Nhận diện vấn đề và khuyến nghị chính sách

(1) Nhận diện vấn đề chính sách

Một số vấn đề đặt ra từ thực tiễn cần được nghiên cứu kỹ hơn về lý luận và cần có phản ứng chính sách, liên quan đến:

Thứ nhất, thực tiễn cho thấy khách hàng vay vốn Quỹ phần lớn các hộ nghèo do thiếu kiến thức về khởi nghiệp, về sản xuất kinh doanh, về chuyển đổi số; chưa biết cách quản lý chi tiêu, thực hành tiết kiệm. Hiện nay, hầu hết các hoạt động tài chính vi mô tập trung cho việc hỗ trợ trực tiếp nguồn vốn cho hộ khó khăn phát triển kinh tế, các hoạt động hỗ trợ kiến thức, kết nối tiêu thụ sản phẩm còn hạn chế, đặc biệt, trang bị kiến thức, kỹ năng trong môi trường số hóa còn rất hạn chế.

Thứ hai, hệ thống cán bộ tham gia công tác quản lý Quỹ là cán bộ Hội, do vậy, còn thiếu kiến thức, kỹ năng quản lý tài chính, kiến thức kinh doanh, thị trường, khoa học công nghệ...

Thứ ba, các Quỹ tài chính vi mô. Hầu hết nguồn vốn từ các Quỹ tài chính vi mô còn hạn hẹp, trong khi vai trò và nhu cầu vốn vay của người dân phát triển cộng đồng bền vững từ hoạt động Quỹ tài chính vi mô là rất lớn.

Thứ tư, Quỹ tài chính vi mô do Hội Liên hiệp Phụ nữ quản lý hầu hết là phi chính thức, chưa hoạt động chuyên nghiệp, chủ yếu dựa vào kinh

nhệm hoạt động cộng đồng của tổ chức Hội Liên hiệp Phụ nữ, việc áp dụng chuyển đổi số trong các hoạt động vay vốn, kết nối tiêu thụ sản phẩm trên môi trường số hóa còn rất hạn chế.

(2) Một số khuyến nghị chính sách

Để tăng cường vai trò của cộng đồng, trực tiếp hoặc thông qua phát huy vai trò của các tổ chức thuộc hệ thống chính trị ở địa phương như tổ chức phụ nữ, để phát huy tốt nhất vai trò của phụ nữ, của cộng đồng trong chủ động giải quyết các vấn đề kinh tế- xã hội để cải thiện chất lượng sống của người dân, có thể cân nhắc một số giải pháp sau:

Thứ nhất, cần có chính sách tín dụng tiết kiệm song hành hướng dẫn hỗ trợ các hộ nghèo vay vốn kiến thức trong sản xuất, kinh doanh, khởi nghiệp, hỗ trợ kết nối tiêu thụ các sản phẩm hàng hóa trực tiếp và trực tuyến trên nền tảng số... Vì vậy, khi tiến hành cho vay, cần lồng ghép các chương trình khuyến nông, khuyến ngư, hướng dẫn cách quản lý và sử dụng vốn, đề xuất phương án sản xuất, kinh doanh với nguồn vốn vay cụ thể vào hoạt động tài chính vi mô; kết hợp sự tư vấn chặt chẽ của các hiệp hội, ngành nghề, chính quyền địa phương để giúp họ tạo ra sản phẩm có giá trị cao, giúp tăng thu nhập cho hộ nghèo cũng như bảo đảm hiệu quả cho các chương trình.

Thứ hai, về chủ trương phát triển, cần tiến tới việc phát huy nội lực của người nghèo, giảm dần các chính sách hỗ trợ trực tiếp từ ngân sách nhà nước hay từ các quỹ tài trợ, chuyển sang cho vay có hoàn trả để tăng tính tự chủ của hộ nghèo; đồng thời, tạo tích lũy phát triển nguồn vốn bền vững cho chính tổ chức tài chính vi mô. Bên cạnh đó, cần giảm dần tiến tới chuyển cho vay trung - dài hạn của Ngân hàng Chính sách hiện nay đối với hộ nghèo sang việc cho vay trả dần theo hình thức vi mô.

Thứ ba, đào tạo đội ngũ cán bộ Hội có kiến thức, kỹ năng quản lý tài chính, đồng thời am hiểu kiến

thức kinh doanh, thị trường, tiêu thụ sản phẩm, thông thạo chuyên môn kỹ thuật về khuyến nông, khuyến ngư, sản xuất tiêu thụ công... để hướng dẫn khách hàng sử dụng vốn vay có hiệu quả.

Thứ tư, cần xây dựng lộ trình, hướng dẫn cụ thể việc chuyển đổi các mô hình tài chính vi mô bán chính thức của Hội thành chính thức, đồng thời, thực hiện chuyển đổi số trong hoạt động tài chính vi mô để hệ thống tài chính vi mô thuộc hệ thống Hội Liên hiệp Phụ nữ các cấp thực sự vững mạnh, bảo đảm các hộ nghèo và hộ thu nhập thấp có khả năng tiếp cận các dịch vụ tài chính đầy đủ, chính thức, thuận tiện nhất qua công nghệ số.

Thứ năm, cần nghiên cứu, tổng kết áp dụng cách làm hay, các sản phẩm dịch vụ thích hợp cho hộ nghèo trong huy động vốn, tiết kiệm, cho vay và dịch vụ. Đa dạng hóa hình thức tham gia tiết kiệm, cho vay, thu nợ theo kỳ hạn, theo lãi suất, theo thời vụ; thực hiện công nghệ số trong quản lý và sử dụng nguồn vốn vay. Mức cho vay hộ

nghèo cần linh hoạt tùy vào nhu cầu và tính khả thi của trả nợ tiết kiệm.

Bên cạnh nghiên cứu các giải pháp chính sách từ chính quyền Trung ương và chính quyền thành phố Hải Phòng, Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam cần đánh giá một cách tổng quan, đồng bộ các mô hình tài chính vi mô của Hội để chỉ ra những điểm mạnh, những vấn đề còn tồn tại, khó khăn và giải pháp để phát triển hệ thống tài chính vi mô chính thống thuộc Hội Liên hiệp Phụ nữ.

Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam cũng cần chủ động xây dựng chiến lược phát triển tài chính vi mô - một trong những thế mạnh và cũng là trách nhiệm của Hội nhằm vừa hỗ trợ tài chính cho phụ nữ ở cộng đồng, vừa mang lại tính bền vững cho Hội. Cần định hướng xây dựng mô hình tài chính vi mô không chỉ trong hoạt động phát triển kinh tế mà hướng tới sự phát triển cộng đồng xã hội trong giai đoạn hiện nay, như việc tham gia xây dựng mô hình tổ hợp tác, tổ liên kết, hợp tác xã, xây dựng nông thôn mới và đô thị văn minh ❖

(1) Catherine Briscoe (2009), “Community Development”, VSO.

(2) Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải Phòng (2014), *Ban Quản lý dự án quỹ quay vòng vệ sinh, Sổ tay hoạt động cộng đồng*, tháng 11/2014.

(3) Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải phòng (2017), *Ban Quản lý dự án vốn cải tạo nâng cấp nhà, Báo cáo tổng kết hoạt động dự án*, tháng 5/2017.

(4) Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải Phòng (2014), *Ban Quản lý dự án quỹ quay vòng vệ sinh, Báo cáo tổng kết hoạt động dự án*, tháng 9/2014.

(5) Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải Phòng (2014), *Cẩm nang hoạt động Quỹ tài chính vi mô*, tháng 11/2014.

(6) Quỹ Hỗ trợ phụ nữ phát triển Hải Phòng, Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải Phòng, (2020), Hội thảo chia sẻ kinh nghiệm hoạt động Quỹ tài chính vi mô, tổ chức tại Hải Phòng, tháng 11/2020.

(7) Ban Quản lý Quỹ tài chính vi mô, Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải Phòng (2014), *Báo cáo kiểm toán Quỹ tài chính vi mô*, tháng 11/2014.

(8) Quỹ hỗ trợ phụ nữ phát triển Hải Phòng, Hội Liên hiệp phụ nữ thành phố Hải Phòng (2017), *Đề án xây dựng Quỹ hỗ trợ phụ nữ phát triển Hải Phòng*, tháng 02/2017.